

Öland

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1

Copy

ÖLANDS FOLKHÖGSKOLA den 13 december 1930.

3119

O m T r a n a f t o n .

"Tranan skulle bära jus i säng." Det sade fröken I d a P e t -
t e r s s o n . Fröken Pettersson är ifrån Oskarshamn. Ett annat
bruk ifrån fröken Ida Petterssons erfarenhet, som vi fick veta,
var att man skall tvätta fötterna på vaferafta. - "Jaha da, det
jör de mycke noga!" - "Man sade att hon (tranan) kom och skrapa-
de dom om tårna annars". Frågan var om inte tranan skulle bära
jus i säng på så sätt "att hon kom och lyste på fötterna med jus"
för att se om de var rena om fötterna. Att det var någon skillnad
emellan varferaftonseder i Oskarshamn och i den mitt emot Oskars-
hamn på Öland liggande Högbytrakten, ville inte fröken Pettersson

---

Anteckningar vid Ölands Folkhögskola
av Lage Nilsson.

Renskrivet den 9.2, 1931.

forts.!

tro på. Hon har varit ofta i Högby hos bekanta där. Om vintrar-
na far högbyborna förresten mycke över isen till Fastlandet.

Datot för vaferdagen "det är den 24 mars."

3119

G u n b o r g A n d e r s s o n ifrån Skedstad och A r n e

L u n d k v i s t från Långöre representerar vid Folkhögskolan

Bredsättraungdommen. De talade om en dag som heter h o n a s

(honas). Den är någon gång i mars. På den kvällen har man

många skämt för sej vid sängläggningen. "Jag tror nästan att det

är vafeafta, jag", sade fröken Andersson. Den dagen kände hon nog

till för den delen, om det rättså inte var någonting som vi kun-

de komma ifärd med att skriva opp. "Men att de inte ska' ha lam-

pan tänd om kvällen," det var säkert, så långt det jäller Bredsätt-

ra-socken.

J o h n O l s s o n , Mörbylånga, är en talangfull skämtare. Han

gav oss rådet att: "spjället ska va stängt, för annars kommer tra-

nan ner" - "och kakelungsluckorna också!!" lade han oförskräckt

till. Men det är ett gammalt bruk, att spjället skall vara stängt

---

Anteckn. vid Ölands Folkhögskola, av Lage Nilsson, Ålebäck.

forts.!

på varferafton," sade John Olsson därtill. Vad som är sant, skall vara säkert. I anslutning till tranfirandet berättade John Olsson också detta för oss:

3119

"De va på ett ställe, som jungfrun begagned å gå in, å ta å tacket å je husmora ris. De tö^ökt de att va oförskämt, män seden va så. Det var på Långfreda, de hörde ja min far talt om; män de har vatt bottlagt nu i en trätti, förti år."

Anteckningar på Ölands Folkhögskola
av Lage Nilsson, Ålebäck.

3119

Slaktaren kallade de för svindödaren.

Upptecknat på Ölands Folkhögskola, kvällen den 13 dec. 1930
efter fröken Gunborg Andersson, Skedstad, Bredsättra;
av Lage Nilsson, Ålebäck.

J u l d a g e n , då skulle husbonden ligga i sängen hela da-
gen, för att han skulle få lång halm på sin säd. Och inte skul-
le de få sopa golvet på juldagen, för då skulle huset bli fullt
av ohyra.

3119

Meddelat av fröken Gunborg Andersson,
Ölands Folkhögskola den 13 dec. 1930.

Upptecknat av Lage Nilsson.

Ett minne ifrån Norge, som fröken Ida Pettersson, Oskarshamn,
har är att
j u l k l a p p a r n a blev lagda i strumporna.

Detta är meddelat på Ölands Folkhögskola, kvällen den 13 dec.
1930.

Upptecknat av Lage Nilsson.

Öland
nr 430/31

id. 7
C. G. Ege, Skåne

LUNDS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Per. a. Carlsson

Tränorna 3119
accm

Vid folkminneskursen på Ölands Folkhögskola i december år 1930 besökte jag den 13 december mjölnaren Ernst Karlsson, som har den stora holländarkvarnen på Björnhovda Backe, och gjorde efter hans uttalanden följande anteckningar. De återfinnas på sidorna 10 o. följande i en till Folkminnesarkivet inlämnad anteckningsbok för december månad 1930.

"Å trana ba jus i säng. Män de vet ja int va de skull va me de. Om tranra kom så tidit på våra; män de jod di alri."

anm.: ba = bar, våra = vårarna, jod (jöd) = gjorde.

"Gregoris gång;
nett å da liⁱk lång. sa de"

anm.: det är ett vardagjämningsmärke. Gregoris (gregoris).

"Mattias kaste he^et ste^en i sjönn, sa en del. Å en del sa, Mattias Isbryte".

anm.: kaste = kastar, isbryte (isbryte) isbrytare.

forts.

sid 8
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

23

"Kvinnmäss tö. De bruke bli li¹t blitt då iblann."

anm.: Kvinnmäss tö (*Kvinnmäss tö*). Om vintern 1921 talade Karlsson om, att de hade sagt, att det blev inte någon kvinnmäss tö då. "Vinten hollet i i ett tjöe, sa di." vinten = vintern, hollet i = höll i, tjöe = kör.

Accor = 3119

Kvinnmäss skall vara i slutet på januari, sade Ernst Karlsson.

Karlsson trodde att tranan skulle bära ljus i säng vid Gregorius. Han sade att jag kunde se i gamla almnacken vilken dag det var. Det skulle va två dagar före vårdagsjämningen.

"Ha du höet att Anna bryte å Andes iblann? Om Andes braske å Anna braske me, då ska jul ..... (ofullständigt i anteckningsboken!) .... om Andes blaske, å Anna frys så kan de ble blask ijän ve jul visst."

anm.: höet = hört, bryte = bryter, Andes = Anders, braske = braskar, blaske = blaskar. Detta väderleksmärke hade Ernst Karlsson inte hört förr än han kom till Björnhovda. (Björnhovda, by i Torslunda sn).

"På no^orr Ölan dä sproke de mäe om Pette Katt, män på sö^e Ölan dä e de alri annet än Mattis. Dä höd ja alri annet. Män de e

forts.!

Öland

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Royce Nilsson

3119

besynnlitt; Mattis e två da sene."

anm.: no^orr Ölan = norra Öland, dä = där, sproke = språkar,
Pette Katt = Petter Katt, höd = hörde, annet = annat, sene =
= senare.

3119

Jag frågade Ernst Karlsson: "Du vet inte säkert vem det var som,
sa att trana skull bäo jus i säng?"

- "De sa moe (= mor). - - - - Va de int no^oddå att de sku^ull
joe no hyss me sängra, de skull lägg no inunne dom då, alle va
hu^unn de va," svarade han.

anm.: no^o = något, joe = göra, inunne = inunder, hu^unn = hunden.

Om Petter Katt hade Karlssons far, som var ifrån Föra socken
på norra Öland talat.

"Pette Katede e väl gammel namnet. Fae sa Pette Katt."

anm.: Pette Katede = Petter Kateder.

Ernst Karlsson ville minnas att det var något hyss som man ha-
de för sig vid trantiden med den som kom sist i säng. Påskmorrön
skulle man opp och springa över rinnande vatten, och se på när so-
len dansade. "Dek har jag vatt me om, " sade Ernst Karlsson. ....
"Dek va sjä^älv narvsysteme," förklarade han.

anm.: sjä^älv narvsystemet = själva nervsystemet.

forts!

"Skätt i sosäck, sa de om den som kom sist, men de ku^unn
de sä^äj vecken kväll som hälst. De höd ja sist nä Val-
ström bo^odd hae, de sa te gräbba, ho ble skätt i sosäck."

3119

amn.: skätt i sosäck (*hät i sötak*) sade man till
den som kom sist i säng. ku^unn = kunde, sä^äj = säga, vec-
ken = vilken, höd = hörde, bo^odd = bodde, gräbba betyder
flicka. Valström är Karlssoms granne. Han är mjölnare i
den södra stora kvarnen på Björnhovda Backe. Valström är
ifrån Skärlöv i Hulterstad socken.

Här följer nu något annat som också Ernst Karlsson har ta-
lat om:

"De e mö^ökk folk, som troe på de dæ. Ja vet de va en hall-
änning i Amerka. Han tro^odd att de fanns folk unne vattnet.
'De kan du väll begriⁱp, att på så^änn vidde ..... ' hade
halläningen sagt. Karlsson hade tyckt att de skulle väl
komma i något nät eller så, men halläningen sa att de hade
förstånd såväl som vi, så att de aktade sej för sådant. Men
det var lika omöjligt för oss att komma till dem som de till
oss.

amn.: troe = tror, unne = under, vidde = vidder.